

## บทที่ 6

### สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการวิจัยและพัฒนาวิจัยสุจริต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) เสนอการสรุป การอภิปราย และข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

1. สรุปการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ซึ่งแต่ละตอนมีรายละเอียด ดังนี้

#### สรุปการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาวิจัยสุจริต เพื่อพัฒนาวิจัยสุจริต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) ซึ่งเป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในการวิจัยที่เน้นผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในทุกขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนาตั้งแต่เริ่มตั้งแต่ร่วมกันศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการพัฒนาแสวงหา แนวทาง กำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา และการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาวิจัยสุจริต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) สรุปได้ดังนี้

1. การวิจัยระยะที่ 1 (R1) สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนา มีดังนี้

##### 1.1 สภาพปัจจุบัน

1.1.1 ความรู้เกี่ยวกับวิจัยสุจริต ในประเด็นความรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) พบว่า นักเรียนบางส่วนยังขาดความรู้โดยไม่เข้าใจสิ่งที่พูดออกไปนั้นไม่เป็นวิจัยสุจริตได้แก่ คือ 1) นักเรียนไม่พูดความจริงกับเพื่อน 2) พูดโกหกกับพี่น้องตัวเอง 3) พูดโกหกปลิ้นปล้อน 4) นักเรียนพูดเสียดแทงให้คนอื่นเจ็บใจ 5) นักเรียนพูดเสียดแทงให้คนอื่นเจ็บใจ 6) พูดขู่เหยียดให้เพื่อนภายในกลุ่มเจ็บใจ 7) นักเรียนพูดคำหยาบ 8) พูดไม่สุภาพอ่อนหวาน 9) พูดคำเพื่อนตัวเอง 10) นักเรียนพูดเรื่องเหลวไหลในชีวิต 11) พูดเพื่อเจ้าไม่มีสาระ 12) พูดเพื่อเจ้าไม่เหมาะกับกาล

1.1.2 การปฏิบัติเกี่ยวกับวิจัยสุจริต ในประเด็นการปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) พบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติประจำ

- 1) ไม่พูดโกหกคนอื่นเพื่อสิ่งที่ต้องการให้ได้มา 2) ไม่พูดวาทให้คนอื่นเข้าใจผิด 3) พูดความจริงกับบิดา มารดา 4) พูดเตือนเพื่อนเมื่อไม่สามัคคีกันในกลุ่ม 5) ไม่พูดขู่เหยียดเพื่อนภายในกลุ่มทะเลาะกัน

6) พูดแต่คำให้เกิดความสมัคสมาน สามัคคี 7) พูดแนะนำเมื่อเพื่อนพูดวาทจาไม่ดี 8) พูดแต่คำสุภาพอ่อนหวาน 9) ไม่พูดคำหยาบกับเพื่อน 10) ไม่พูดน้ำท่วมทุ่ง ฟังไม่ได้ศัพท์จับไม่ได้กระเดียด 11) พูดในสิ่งที่มีประโยชน์ 12) ในเวลาว่างพักผ่อนคุยกันในสิ่งที่มีประโยชน์ซึ่งการปฏิบัติของนักเรียนบ่อยครั้งอยู่ในระดับต่ำและปานกลาง

ปัญหาและความต้องการการพัฒนามัจฉฐจริต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม)

#### 1. ด้านความรู้เกี่ยวกับวัจฉฐจริต

##### 1.1 ปัญหา

ในประเด็นความรู้เกี่ยวกับวัจฉฐจริต พบว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวัจฉฐจริต อยู่ในระดับต่ำและปานกลาง

##### 1.2 ความต้องการ

ต้องการพัฒนาความรู้ด้านวัจฉฐจริต

#### 2. ด้านการปฏิบัติ

##### 2.1 ปัญหา

นักเรียนมีปัญหาการปฏิบัติด้านวัจฉฐจริต

##### 2.2 ความต้องการ

ต้องการพัฒนาการปฏิบัติด้านวัจฉฐจริต

#### 2. การวิจัยระยะที่ 2 (R2) การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาดังนี้

##### 2.1 ด้านความรู้เกี่ยวกับวัจฉฐจริต

2.1.1 แนวทางหรือวิธีการพัฒนาโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติมเรื่องวัจฉฐจริต สัปดาห์ละ 2 คาบ เป็นเวลา 3 สัปดาห์

2.1.2 ตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาจำนวนนักเรียนมากกว่าร้อยละ 80 ทำแบบทดสอบวัดความรู้เรื่องวัจฉฐจริตอยู่ในระดับดี

##### 2.2 ด้านการปฏิบัติวัจฉฐจริต

2.2.1 แนวทางวิธีการพัฒนามัจฉฐจริตตั้งชมรมวัจฉฐจริต และดำเนินกิจกรรมของชมรมที่จะ สนับสนุนให้นักเรียนปฏิบัติวัจฉฐจริต 8 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมประชาสัมพันธ์หน้าเสาธงให้นักเรียนใช้วัจฉฐจริตเป็นประจำ กิจกรรมฝึกพูดวัจฉฐจริตโดยการให้สมาชิกชมรมเป็นตัวแทนแสดงละครสาธิตการพูดวัจฉฐจริต จัดกิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อนเตือนเพื่อนเมื่อไม่พูดวัจฉฐจริต จัดกิจกรรมเขียนป้ายวัจฉฐจริตติดตามต้นไม้ในโรงเรียน กิจกรรมการประเมินสมาชิกในชมรมโดยการสังเกตการพูดวัจฉฐจริตทุกสัปดาห์สมาชิกชมรมคนใดใช้วัจฉฐจริตถูกต้องและบ่อยครั้งที่จะมีการติดบอร์ดยกย่องชมเชย กิจกรรมชมรมมีการติดบอร์ดหน้าห้องเรียนเรื่องวัจฉฐจริตวันละประโยค

กิจกรรมทำบุญตักบาตรทุกวันพระ กิจกรรมชมรมนิมนต์พระมาแสดงธรรม สมุดบันทึกการทำ  
ความดีพูดดีวิจิตร

2.2.2 ตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา มีโครงสร้างชมรมอย่างเป็นรูปธรรม  
ประกอบด้วยสมาชิกและคณะกรรมการชมรมการบริหารชมรมมีข้อตกลงร่วมมือหรือข้อบังคับ  
ของชมรมนักเรียนทุกคนเป็นสมาชิกของชมรมและนักเรียนมากกว่าร้อยละ 80 พฤติกรรมจาก  
การปฏิบัติกิจกรรมอยู่ในระดับดี

3. การวิจัยระยะที่ 3 (D1) ผลการพัฒนาพฤติกรรมด้านวิจิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3  
โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลย์สงคราม)

3.1 การพัฒนาการเรียนรู้วิจิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน  
หน้าพระลาน (พิบูลย์สงคราม) โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติมเรื่องวิจิตร สัปดาห์ละ 2  
คาบ เป็นเวลา 3 สัปดาห์ ผลการพัฒนาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน  
หน้าพระลาน (พิบูลย์สงคราม) พบว่านักเรียนจำนวนมากกว่าร้อยละ 80 ตอบแบบทดสอบวัด  
ความรู้เรื่องวิจิตรได้ถูกต้องอยู่ในระดับดี

3.2 การปฏิบัติด้านวิจิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน  
หน้าพระลาน (พิบูลย์สงคราม) ปฏิบัติกิจกรรม 8 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมประชาสัมพันธ์  
หน้าเสาธงให้นักเรียนใช้วิจิตรเป็นประจำ กิจกรรมฝึกพูดวิจิตรโดยการให้สมาชิกชมรม  
เป็นตัวแทนแสดงละครสาธิตการพูดวิจิตร จัดกิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อนเตือนเพื่อนเมื่อ  
ไม่พูดวิจิตร จัดกิจกรรมเขียนป้ายวิจิตรติดตามต้นไม้ในโรงเรียน กิจกรรมการประเมิน  
สมาชิกในชมรมโดยการสังเกตการพูดวิจิตรทุกสัปดาห์สมาชิกชมรมคนใดใช้วิจิตรถูกต้อง  
และบ่อยครั้งที่จะมีการติดบอร์ดยกย่องชมเชย กิจกรรมชมรมมีการติดบอร์ดหน้าห้องเรียน  
เรื่องวิจิตรวันละประโยค กิจกรรมทำบุญตักบาตรทุกวันพระ กิจกรรมชมรมนิมนต์พระ  
มาแสดงธรรม สมุดบันทึกการทำความดีพูดดีวิจิตร ผลการพัฒนาพบว่านักเรียนมัธยมศึกษา  
ปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลย์สงคราม) ทุกคนเป็นสมาชิกชมรม เข้าร่วมกิจกรรมของ  
ชมรมทุกกิจกรรม และจากการประเมินพฤติกรรมอันพึงประสงค์จากการปฏิบัติกิจกรรม  
ของนักเรียนจำนวนมากกว่าร้อยละ 80 มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดี เป็นไปตามดัชนี  
ชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนา

### อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมด้านวิจิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3  
โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลย์สงคราม) สามารถนำมาเป็นข้ออภิปรายที่มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจุบันยังมีประเด็นที่นักเรียนบางส่วนยังขาดความรู้ และส่วนหนึ่ง  
เป็นสิ่งแวดล้อมที่มาจากครอบครัวเพราะความรู้เติบโตมาตั้งแต่เป็นเด็กการค้าเน้นชีวิตไม่เป็น  
วิจิตรพบว่า นักเรียนไม่พูดความจริงกับเพื่อน พูดโกหกกับพี่น้องตัวเอง พูดโกหกปลิ้นปล้อน

ในระหว่างกลุ่มของตัวเองเพราะความไม่มีสติจึงได้หลุดออกไป เวลาเรียนหนังสือเสร็จนักเรียนก็จะออกมาวิ่งเล่นในบริเวณโรงเรียน มีการพูดคุยกันในประสาเวลาพักอ่านหนังสือบ้าง เล่นกีฬา แต่นักเรียนก็ยังพูดไม่เป็นวจีสัจจริต ในห้องเรียนก็ไม่เป็นวจีสัจจริต เวลาเรียน หรือเวลาเพื่อนทำอะไรไม่ถูกใจ ไม่พอใจก็จะพูดคำหยาบออกมา แม้แต่กระทั่งคำเพื่อนของตัวเอง บ้างครั้งนักเรียนชอบจับกลุ่มพูดไม่เป็นวจีสัจจริตทั้งการเรียน อยู่ในกลุ่ม การทำกิจกรรมต่าง ๆ การเข้าแถวก่อนเข้าห้องเรียน นักเรียนหลังจากเลิกเรียนไปแล้วนักเรียนก็ไปเล่นกันที่บ้าน ก็พูดไม่เป็นวจีสัจจริต สภาพปัจจุบันที่เป็นอย่างนี้เป็นกรกระทำที่ผิดแนวทางการประพฤติปฏิบัติในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนในการรักษาศีล 5 ซึ่งผลของการศึกษาสภาพปัจจุบันนี้ สอดคล้องกับการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ของ พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ (2542, หน้า 3) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาทัศนะเรื่องศีล 5 ของชาวพุทธไทยปัจจุบัน ได้ขอสรุปว่า หลักปฏิบัติพื้นฐานของสังคมมนุษย์ที่มีมาแต่เดิมและเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นของชาวพุทธ ฝ่ายฆราวาส ข้อปฏิบัติอื่นๆ เฉพาะส่วนที่เป็นวินัยขยายออกไปจากศีลเป็นส่วนมาก ศีล 5 มีความสำคัญเพราะเป็นหลักปฏิบัติเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสามารถกระทำความดีอย่างอื่น ๆ ต่อไปได้

2. ปัญหาและความต้องการการพัฒนาวจีสัจจริต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) กรอบการวิจัยทั้ง 4 ประเด็น ที่เป็นปัญหาในการค้นพบในด้านความรู้เกี่ยวกับวจีสัจจริต ดังนี้ ด้านวินัยจากการพูดเท็จ 1) นักเรียนไม่พูดความจริงกับเพื่อน 2) พูดโกหกกับพี่น้องตัวเอง 3) พูดโกหกปลิ้นปล้อน เว้นจากการพูดล้อเสียด 4) นักเรียนพูดเสียดแทงให้คนอื่นเจ็บใจ 5) นักเรียนพูดเสียดแทงให้คนอื่นเจ็บใจ 6) พูดยุแหยให้เพื่อนภายในกลุ่มเจ็บใจ เว้นจากการพูดคำหยาบ 7) นักเรียนพูดคำหยาบ 8) พูดไม่สุภาพอ่อนหวาน 9) พูดคำเพื่อนตัวเอง เว้นจากการพูดพ้อเจ้อ 10) นักเรียนพูดเรื่องเหลวไหลในชีวิต 11) พูดเพ้อเจ้อไม่มีสาระ 12) พูดเพ้อเจ้อไม่เหมาะกับกาลปัญหา ด้านความรู้เกี่ยวกับวจีสัจจริต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) ตำบลหน้าพระลาน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี มีการกระทำผิดทั้ง 4 ข้อ ซึ่งน่าจะเกิดปัญหาจากการไม่รู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานงมานิช พลราชม (2548, หน้า 111) เรื่อง การพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ในฐานะพุทธศาสนิกชน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุธีวิทยา พบว่า นักเรียนมีการละเมิดศีลข้อที่ 4 โดยการพูดเท็จกับบิดามารดา หรือผู้ปกครองมากที่สุด และรวมไปถึงการพูดล้อเสียด พูดคำหยาบ การพูดเพ้อเจ้อ ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นที่ผู้วิจัยได้ค้นพบเป็นประเด็นที่นำไปสู่ค้นหาแนวทางและวิธีการพัฒนาวจีสัจจริต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม)

3. แนวทางและวิธีการพัฒนาวจีสัจจริต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) ในด้านความรู้เกี่ยวกับวจีสัจจริต และแนวทางการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้วจีสัจจริต ตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนานักเรียนมากกว่าร้อยละ 80 มีความรู้เกี่ยวกับวจีสัจจริตในระดับสูง ด้านการพัฒนาวจีสัจจริตที่เป็นแนวทางและวิธีการพัฒนาวจีสัจจริต โดยการจัดตั้งชมรมวจีสัจจริต และดำเนินการตามกิจกรรมที่ชมรมได้จัดตั้งขึ้นมา ตัวชี้วัดในการ

พัฒนามีโครงสร้างชมรมอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งประกอบด้วยมีสมาชิก และคณะกรรมการบริหารชมรมมีข้อตกลงหรือมีข้อบังคับของชมรมมีการดำเนินกิจกรรมในลักษณะการพัฒนาจิตสุจริต ดังนี้ กิจกรรมประชาสัมพันธ์หน้าเสาธงให้นักเรียนใช้จิตสุจริตเป็นประจำ กิจกรรมฝึกพูดจิตสุจริต โดยการให้สมาชิกชมรมเป็นตัวแทนแสดงละครสาธิตการพูดจิตสุจริต จัดกิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อนเตือนเพื่อนเมื่อไม่พูดจิตสุจริต จัดกิจกรรมเขียนป้ายวจีสุจริตติดตามต้นไม้ในโรงเรียน กิจกรรมการประเมินสมาชิกในชมรมโดยการสังเกตการพูดจิตสุจริตทุกสัปดาห์สมาชิกชมรมคนใดใช้จิตสุจริตถูกต้องและบ่อยครั้งที่จะมีการติดบอร์ดยกย่องชมเชย กิจกรรมชมรมมีการติดบอร์ดหน้าห้องเรียนเรื่องวจีสุจริตวันละประโยค กิจกรรมทำบุญตักบาตรทุกวันพระ กิจกรรมชมรมนิมนต์พระมาแสดงธรรม สมุดบันทึกการทำความดีพูดจิตสุจริต นักเรียนจำนวนมากกว่าร้อยละ 80 มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์จากการปฏิบัติกิจกรรมอยู่ในระดับดี การได้มาซึ่งแนวทางการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จ ในการพัฒนานั้นผ่านกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) คือกระบวนการที่ผู้คนจำนวนหนึ่งในองค์กรหรือชุมชนเข้ามาร่วมศึกษาปัญหา โดยกระทำร่วมกับนักวิจัยผ่านกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนกระทั่งเสร็จสิ้นการเสนอผล และการอภิปรายผลการวิจัย เป็นการเริ่มต้นของคนที่อยู่กับปัญหา (problems people) ค้นหาปัญหาที่ตนเองมีอยู่กับนักวิชาการ จึงเป็นกระบวนการที่คนในองค์กรหรือชุมชนมิใช่ผู้ถูกกระทำ แต่เป็นผู้กระทำที่มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น และมีอำนาจร่วมกันในการวิจัย ในขั้นตอนนี้จึงให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมมากที่สุด (สิทธิธัญ ประพุทธินิสาร, 2548, หน้า 20)

4. ผลการพัฒนาจิตสุจริต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) ด้านความรู้เกี่ยวกับวจีสุจริต โดยจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เชิงปฏิบัติการ นักเรียนมากกว่าร้อยละ 80 ตอบแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับวจีสุจริต ได้ถูกต้องหมด แสดงว่ามีความรู้เรื่องเกี่ยวกับวจีสุจริตเป็นอย่างดี และนักเรียนมากกว่าร้อยละ 80 มีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติเกี่ยวกับวจีสุจริต อยู่ในระดับมาก แสดงว่าการจัดกิจกรรมอบรม ให้ความรู้เชิงปฏิบัติการ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ นักเรียนมีความรู้ และเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวจีสุจริต ซึ่งมีความสอดคล้องกับการวิจัยของสุนัย อยู่สุข (2529, หน้า 64, 116 ) ได้ศึกษาถึงเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนาและความประพฤติของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษาที่ 11 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา และความประพฤติอยู่ ในเกณฑ์ที่เห็นเกี่ยวกับค่านิยมอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าวิธีการอบรมสั่งสอนเสริมสร้างและพัฒนาให้นักเรียนเห็นคุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณีและคำสั่งสอนของศาสนาได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

ผลการพัฒนาจิตสุจริต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) การจัดตั้งชมรมวจีสุจริต โดยปฏิบัติกิจกรรมของชมรม นักเรียนทุกคนเป็นสมาชิกของชมรม เข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนจำนวนมากกว่าร้อยละ 80 มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์จากการปฏิบัติ

กิจกรรมอยู่ในระดับดีทุกกิจกรรมโดยเฉพาะการปฏิบัติวจีสัจจิต นักเรียนทุกคนมีการปฏิบัติ ด้านนี้อยู่ในระดับดี ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ทั้งนี้เป็นเพราะว่าดำเนินกิจกรรม ของชมรมที่สนับสนุนให้นักเรียนมีการพัฒนาวจีสัจจิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) ผลการพัฒนาจึงเป็นไปตามตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา

### ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการพัฒนาวจีสัจจิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 3 ลักษณะ คือ ข้อเสนอสำหรับการนำผลการวิจัยนำไปใช้ และข้อเสนอ สำหรับการวิจัยและพัฒนาครั้งต่อไป สถาบันต่าง ๆ ที่สามารถนำไปสู่การจัดกิจกรรมพัฒนาที่ดี ต่อเยาวชนและสังคมไทย ดังต่อไปนี้

#### 1. ข้อเสนอสำหรับการนำผลการวิจัยนำไปใช้

การวิจัยและพัฒนาวจีสัจจิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน หน้าพระลาน (พิบูลสงคราม) สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นต้นแบบพัฒนาในกลุ่มประชากร ที่มีบริบทคล้ายกันปรับใช้ตามความเหมาะสม เช่น การตั้งชมรม การให้ความรู้เชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับวจีสัจจิต ศิล 5 และควรมีการประพาดิกรรมของนักเรียนควบคู่กันไปด้วย

#### 2. ข้อเสนอสำหรับการวิจัยและพัฒนาครั้งต่อไป

การวิจัยและพัฒนาวจีสัจจิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหน้าพระ ลาน (พิบูลสงคราม) ครั้งนี้กลุ่มประชากรเป็นระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีจำนวนไม่มาก ระยะเวลาในการพัฒนานี้ก็ไม่มาก ถ้าหากมีการวิจัยและพัฒนาในครั้งต่อไปประชากรที่จะศึกษา ควรจะอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งเป็นช่วงที่เสี่ยงเพราะอยู่ในช่วงที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการพูดจาสุภาพ ไม่พูดคำหยาบ พูดไร้สาระ ตลอดถึงผู้ปกครองของนักเรียน และครู ประจำชั้น ควรมีส่วนร่วมในการวิจัยและพัฒนาด้วยเพราะถือว่าเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อ นักเรียนมากที่สุด